

Europees monetair beleid

Het Europese Commissie document, het Marjolin Memorandum, wordt gezien als het beginpunt van de Europese monetaire integratie (Scheller, 2004). Dit document initieerde de eerste discussies over monetaire integratie op het niveau van de Europese Unie en deed een aanzet tot maatregelen op het gebied van Europese monetaire samenwerking. Naast de vele andere bijdragen die volgden in de ESB in de jaren zestig en later over de Europese monetaire integratie, stond in de ESB van 12 februari 1964 een bijdrage over een rede van R. Marjolin, de vicevoorzitter van de Europese Commissie. Marjolin stelde hier dat binnen de E.E.G. gemeenschappelijke en coördinerende maatregelen genomen dienen te worden om de stabiliteit van de prijzen te bevorderen. Na meer dan 40 jaar, in juni 1998, wordt de Europese Centrale Bank (ECB) opgericht. In de ESB van 8 september 2006 wordt aandacht geschonken aan het monetaire beleid van de ECB, dat zich onder andere richt op een inflatie op middellange termijn beneden de twee procent. Dit artikel van Corry van Renselaar en Maarten van Rooij stellen dat het vertrouwen van het Nederlandse publiek in de ECB gunstig is en dat dit vertrouwen samengaat met de overtuiging dat prijsstabiliteit is gewaarborgd. (redactie)

Ein Gespenst geht um in Europa
- das Gespenst der Inflation Alle
Mächte des alten Europa sollen sich
zu einer heiligen (Hetz)jagd gegen
dies Gespenst verbunden (. . .).

Zo zou de aanhef van de onlangs uitgesproken rede van R. Marjolin, vice-voorzitter van de Europese Commissie, met een variant op het bekende Manifest van 1848, hebben kunnen luiden. In het daarna verschenen kwartaalbericht van de Europese Commissie wordt, op minder pathetische wijze, over 1963 geconstateerd:

„Voor de Gemeenschap als geheel bleef het prijsniveau stijgen waarbij tegenover een betrekkelijke stabiliteit in Duitsland (BR) en in het eerste halfjaar in Nederland en België een versterkte prijsstijging in Italië en Frankrijk stond. Het is duidelijk dat de uitbreiding van de handel tussen de lid-staten in belangrijke mate heeft voorkomen dat de prijzen in de laatstgenoemde landen niet nog sterker zijn gestegen. Anderzijds gingen hiervan zeer zeker ook impulsen uit op die lidstaten, waar nog een betrekkelijk grote prijsstabiliteit heerste”. „In oktober/november overschreden de prijsindexcijfers van het levensonderhoud het niveau van de overeenkomstige periode van het voorgaande jaar in Italië met 8,1 pCt., in Frankrijk met 6,8 pCt., in Nederland met 4,6 pCt., in Luxemburg met 3,9 pCt., in Duitsland (BR) met 3,4 pCt. en in België met 3,2 pCt.”.

Voor 1964 wordt in het kwartaalbericht gesteld dat

„Uit de thans opgestelde ramingen nog geenszins een bevredigende stabilisatietendens van de prijzen (kan) worden afgeleid. Indien - te meer bij een verscherping van de stabilisatiepolitiek - in Frankrijk en Italië de prijzen minder snel zullen stijgen dan voorheen, zullen zich daarentegen in Nederland en België sterkere prijsstijgingen voordoen. Ook voor Duitsland (BR) is het niet onmogelijk dat de prijzen zich in de loop van 1964 sterker in opwaartse richting zullen bewegen”.

„Voor de Gemeenschap als geheel moet worden geconcludeerd dat de inflatoire druk in 1964 het hoofdprobleem zal vormen voor de conjunctuurpolitiek (...). Indien de expansie van de interne vraag in de meeste lid-staten niet door middel van de begrotingspolitiek en de kredietpolitiek in de hand wordt gehouden, zal geen voldoende succes worden bereikt. Een dergelijke politiek, welke voor een deel reeds werd gerealiseerd, moet ook worden aanbevolen (...) om te voorkomen dat de goederen- en dienstenbalans met derde landen voor langere tijd te zeer verslechtert. Zelfs indien een dergelijke conjunctuurpolitiek een iets geringere reële economische expansie met zich zal brengen, dan thans wordt geraamd (...).”

Iets van deze ramingen is door ons in de tabel samengevat. Voor de gemeenschap als geheel zou het reëel bruto nationaal produkt met 4,5 pCt. (1963: 4 pCt.) en de industriële produktie met 6 pCt. (1963: 5 pCt.) wat sneller toenemen. Voor 1963 worden voor Italië en Frankrijk de hoogste en voor W.-Duitsland het laagste stijgingspercentage(s)

M. HART

ESB 12 februari 1964

geraamd. In het lopende jaar zou evenwel de toename van de stijging in W.-Duitsland het grootst zijn. Opgemerkt moet worden dat deze ramingen zijn gebaseerd op de hypothese dat de huidige economische politiek in de lid-staten niet aanmerkelijk zal worden gewijzigd (in Nederland werd bijv. inmiddels het programma van „Voorburg” bekend). R. Marjolin merkte op: „dat deze veronderstelling niet geheel en al realistisch is en dat zij dit in geen geval zou moeten zijn (....)”, omdat „de hypothese van een ongewijzigd economisch beleid in de meeste landen ernstige bezwaren oproept uit een oogpunt van een economische stabiliteit (....)”.

Alvorens op dat laatste aspect terug te komen wordt voor een toelichting op de prognose voor 1964 aangevangen met een resumé van een schets van de wereldconjunctuur. Een optimistische schets, waarbij evenwel aan het spoedig invoeren van de voorgestelde belastingverlaging in de Verenigde Staten groot gewicht wordt toegekend. Dat land zou anders in het tweede halfjaar van 1964 een tragere expansie kunnen beleven. Overigens wordt een procentuele groei van het reëel B.N.P. verwacht van ca. 5,5 (1963: ca. 3,5), hetgeen een grotere invoer en daarmee een impuls voor de wereldconjunctuur zou betekenen. Gunstige vooruitzichten ook voor Engeland (toename reëel B.N.P. 5 pCt.; 1963: ca. 2 pCt.), mits o.m. de ontwikkeling van de loonkosten bevredigend zal zijn.

Voor de andere E.V.A.-landen wordt een, in het algemeen, iets snellere expansie verwacht met een gemiddelde groei van het reëel B.N.P. van 4 pCt. Voor Zweden en Zwitserland is een iets sterkere groei mogelijk. Dit geldt ook voor Denemarken waar in 1963 de expansie sterk terugliep ten gevolge van, uit betalingsbalansoverwegingen genomen, restrictieve maatregelen (in dat jaar maakte daarentegen in Oostenrijk oorwegen en Zweden een vertraging plaats voor een opleving).

Een gunstig conjunctuurbeloop in de industrielanden zou een grotere invoercapaciteit van de Ontwikkelingslanden tot gevolg hebben. Tot de herfst van 1962 kampten deze landen met een voortdurende daling van uitvoerprijzen, terwijl het uitvoervolume weinig toenam door de structurele vervanging van plantaardige en dierlijke grondstoffen door industrieproducten, bij een matige expansie van de vraag uit de industrielanden. In 1964 zou evenwel de vraagexpansie belangrijk groter kunnen zijn dan het substitutie-effect. Voorts kan het aanzienlijk hoger grondstoffenprijzeniveau van 1963 ook nog voor 1964 relevant zijn. Hierdoor zou de vraag van de ontwikkelingslanden naar producten van de industrielanden in 1964 groter kunnen zijn.

Samenvattend, en rekening houdend met de ontwikkeling in de E.E.G., zou ervan kunnen worden uitgegaan dat de mondiale industriële productie

met ca. 6 pCt. en de wereldhandel met 7 tot 8 pCt. (1963: tot 6 pCt.) t.o.v. het afgelopen jaar zal toenemen.

De bovenstaande schets van de wereldconjunctuur impliceert dat de E.E.G. in 1964 nog sterkere conjunctuurimpulsen uit de niet lid-staten zou ontvangen dan in de afgelopen jaren het geval was. In welke mate de uitvoer zal stijgen hangt evenwel samen met de aanbodmogelijkheden en de concurrentiekracht, waarbij de ontwikkeling van de inflatoire druk een belangrijke rol zal spelen.

De inspanning om de conjuncturele spanningen in de meeste lid-staten te verminderen doet de E.E.G.-Commissie nog verwachten dat „in het algemeen de ontwikkeling van het aanbod in 1964 voldoende zal zijn om aan de expansie van de buitenlandse vraag in grote mate tegemoet te komen”. Wel zullen de arbeidskosten per eenheid produkt in de meeste lid-staten blijven stijgen, terwijl het nauwelijks mogelijk zal zijn de exportprijzen belangrijk te verhogen. De extra-impuls zal nl. vooral uitgaan van de Verenigde Staten en Engeland, waar de Europese Commissie nog geen belangrijke stijging van industriële prijzen en loonkosten per eenheid produkt verwacht. Hogere grondstoffenprijzen zullen ten laste van de winst komen. O: schoon de meer winstgevende binnenlandse afzet in enkele lid-staten zekere compensatiemogelijkheden biedt voor de dalende exportwinsten, zal dat niet leiden tot een grotere exportneiging, zeker niet bij een aanhoudende levendige conjunctuur in de E.E.G.

De positieve en negatieve factoren afwegend, raamt de Europese Commissie toch nog een snellere uitvoerstijging van de E.E.G. naar niet-lid-staten, nl. met 6 à 7 pCt. naar waarde en volume (in 1963 resp. met 4, en 4 pCt.). De uitvoer naar de Verenigde Staten en Engeland zou met 8 tot 9 pCt., en die naar de ontwikkelingslanden met 4 tot 5 pCt. stijgen. Het verwachte genot van een grotere exportstijging zou echter alleen door W.-Duitsland en Italië worden geproefd, zoals de tabel toont. Voor Nederland noemde de Minister van Economische Zaken dezer dagen in de Tweede Kamer een stijging van 6 pCt.

Wat betreft de vraag wordt voor de E.E.G. als geheel een grotere stijging van de investeringen en een wat geringere stijging van het verbruik verwacht. Deze veranderde vraagstructuur wordt vooral door de vrij sterk toenemende investeringsactiviteit in W.-Duitsland (samenhangend met de importtoename, rationalisering en geringer druk op de winstmarges) bepaald. Voor Frankrijk wordt geen grotere, en voor Italië zelfs een geringere stijging verwacht. Gezien de inflatie, en het effect van de daartegen gerichte maatregelen, is de situatie in deze landen onzeker en maakt de Commissie het nodige voorbehoud. Het veel hogere stijgingspercentage voor België is het spiegelbeeld van de nagenoeg volledige stagnatie van de bouwnijverheid in de beruchte winter van 1963.

De geraamde geringere stijging van het verbruik (eveneens in volume) in de gemeenschap als geheel wordt voornamelijk veroorzaakt door die in Frankrijk en Italië. De beperkte grotere stijging in W.-Duitsland veronderstelt een, onzeker, voortduren van de vertragingstendens van de loonexpansie in 1963. In België zou de toename zich vooral in de overheids sfeer voordoen. De grotere stijging in de Nederlandse particuliere sector vond niet alleen in de „mist” doch ook voor „Voorburg” plaats. De veronderstelling van een toename van de loon- en salarissen in de particuliere sector van ten minste 15 pCt. lijkt wel vrij goed gemikt.

De invoer uit derde landen zal aanzienlijk blijven toenemen. Ook wanneer de procentuele toename iets geringer dan in 1963 zal zijn, zoals de Commissie nog verwachtte wordt er rekening mede gehouden dat de lopende rekening van de betalingsbalans een gering tekort zal kunnen opleveren. Voor Nederland zal dat, zoals de Minister van Economische Zaken dezer dagen in de Tweede Kamer mededeelde, een aanzienlijk tekort zijn, nl. van ca. één miljard gulden. Volgens hem zou de invoer met 11,5 pCt. toenemen.

De rede van R. Mariolin over het inflatiegevaar

Marjolin karakteriseerde de economische toestand in de E.E.G. op de volgende bondige wijze: „met de produktie gaat het goed; met de prijzen, de produktiekosten en de buitenland van de gemeenschap gaat het minder goed en soms zelfs slecht”. Aan deze ongunstige aspecten, i.c. aan de inflatoire ontwikkelingen, was een zeer groot gedeelte van zijn rede gewijd. Hiervan wordt in het onderstaande een resumé gegeven.

Hij stelde o.m. vast dat het gebrek aan evenwicht in de E.E.G. steeds groter wordt en zelfs ernstige vormen zal kunnen aannemen. De laatste gegevens over de recente ontwikkeling van de produktiekosten, de prijzen en de betalingsbalans, alsmede de vooruitzichten voor 1964 laten daarover in dit opzicht geen enkele twijfel bestaan.

De produktiekosten aan een beschouwing onderwerpend, neemt spr. de loonkostenontwikkeling als maatstaf en abstraheert van de prijzen van grondstoffen en andere lasten. In feite zijn dit de enige gegevens welke met voldoende nauwkeurigheid bekend zijn. Geconstateerd kan worden dat als gevolg van de omstandigheid, dat de lonen sneller zijn gestegen dan de produktiviteit, de loonkosten per eenheid produkt in de industrie (die van 1957 tot 1959 in alle landen van de E.E.G., met uitzondering van Frankrijk, ongeveer stabiel bleven) in de daaropvolgende jaren een sterke stijging hebben ondergaan. Volgens de voorlopige ramingen van de diensten der Commissie namen de gemiddelde loonkosten van 1959 tot 1963 toe met 20 pCt. in W.-Duitsland, 21 pCt. in Frankrijk, 17 pCt. in Nederland en 28 pCt. in Italië.

Gedurende dezelfde periode stegen de loonkosten per eenheid produkt in Engeland slechts met 10 pCt., terwijl zij in de Verenigde Staten ongewijzigd bleven. Zelfs in België, waar de kostenstijging tot in 1962 vrij beperkt was, zijn gedurende het afgelopen jaar de loonkosten met 4 pCt. gestegen. Slechts in W.-Duitsland is het stijgingstempo teruggelopen. Het is duidelijk dat voor zover deze loonkostenstijging overeenstemt met de algemene stijging van de kosten per eenheid produkt dit in het kader van de handel in industriële produkten een indirecte verbetering van de ruilvoet der gemeenschap betekent.

In 1963 werd de situatie nog verergerd door een andere factor. Terwijl gedurende verschillende jaren de gemeenschap, evenals in andere industrielanden, heeft geprofiteerd van een verlaging van de grondstofprijzen, zijn de wereldmarktprijzen van een aantal belangrijke grondstoffen vanaf medio 1963 gaan stijgen.

De statistieken van de prijzen en spr. beperkt zich hier tot de consumentenprijzen, geven een weinig bemoedigend beeld. Van 1959 tot 1963 steeg de algemene index van het consumentenprijspeil met 11 pCt. in W.-Duitsland; 19 pCt. in Frankrijk; 16 pCt in Italië en 10 pCt. in Nederland. In België en het roothertogdom Luxemburg begonnen de consumentenprijzen in de loop van 1963 een duidelijke opwaartse tendens te vertonen.

Deze stijging van de produktiekosten en de prijzen komt uiteraard tot uiting in de lopende rekening van de betalingsbalans. In tegenstelling tot wat men op grond van de ontwikkeling van de goud- en deviezenvoorraden van de centrale banken en van de overige monetaire overheidsinstellingen van de gemeenschap zou aannemen, is namelijk de lopende rekening van de E.E.G. als geheel in de loop van de laatste jaren duidelijk achteruit gegaan. Terwijl de goederen- en dienstenrekening (met derde landen) in 1959 nog een overschot van \$ 3,5 mrd. vertoonde, ontstond in 1963 een gering tekort. Deze aanmerkelijke verslechtering heeft niet alleen betrekking op het handelsverkeer, doch ook op de diensten en het kapitaalopbrengstenverkeer.

Het is duidelijk dat de stijging van de officiële goud- en deviezenvoorraden in de gemeenschap gedurende de laatste twee jaren hoofdzakelijk te danken is aan

de toevloeiing van particulier kapitaal waarvan een gedeelte overigens op korte termijn wordt geplaatst en derhalve bijzonder beweeglijk is. Het overschot op de totale balans lag in 1963 en 1963 in ieder geval aanzienlijk beleden het peil dat in de jaren van 1958 tot en met 1960 werd bereikt

Tot in 1962 kon men de inkrimping van het overschot op de lopende rekening van de betalingsbalans nog beschouwen als een positieve bijdrage tot het internationaal monetair evenwicht. Dit is niet meer het geval en het gevaar voor een tekort is alleszins reëel geworden temeer daar de gemeenschap een overschot op de lopende rekening van haar betalingsbalans nodig heeft ten einde de uitvoer van overheids- en particulier kapitaal op lange termijn te financieren en in het bijzonder de hulp aan de ontwikkelingslanden welke de Gemeenschap nog wenst uit te breiden.

Oorzaken

De hoofdoorzaak van de verschijnselen van evenwichtsverstoring welke ik u zojuist heb beschreven ligt zonder enige twijfel in de buitensporige ontwikkeling van de totale nominale vraag ten opzichte van de mogelijkheden tot uitbreiding van de produktie.

Hoewel in de loop van de twee jaren die op de hausse van 1959-1960 zijn gevolgd een vertraging werd waargenomen van de groei van sommige componenten van de vraag – in het bijzonder de export en de investeringen van het bedrijfsleven – bleven het particuliere verbruik en de overheidsuitgaven gedurende deze periode snel toenemen, terwijl de schaarste aan arbeidskrachten in de meeste landen van de E.E.G. zeer groot werd.

Bij deze stimulerende factoren kwamen sinds 1963 nog een opleving van de uitvoer en van de investeringen aan het bedrijfsleven.

Wat de prijsstijgingen betreft zij opgemerkt dat er ook andere oorzaken zijn dan de buitensporige toeneming van de nominale vraag. Er zijn ongetwijfeld autonome prijsstijgingfactoren, zoals de stijging van de prijzen van landbouwprodukten als gevolg van overheidsmaatregelen ter verbetering van het inkomen in de landbouw of met het doel de gevolgen van slechte weersomstandigheden te compenseren; de stijging van de huren, waarvoor prijsbeheersing geldt en de stijging van de tarieven van bepaalde overheidsdiensten. In het algemeen kan worden gesteld dat de prijsstijgingen het gevolg zijn van toenemende spanningen op de arbeidsmarkt en op de markten voor eindprodukten.

Gezien de meest recente ontwikkeling en de vooruitzichten voor 1964 behoeft men niet te twijfelen aan de aard en de ernst van het inflatievraagstuk. Deze ontwikkeling moet vooral worden gezien in het licht van de zeer beperkte reserves aan arbeidskrachten

in de gemeenschap. Afgezien van het seizoen is eind 1963 de werkloosheid in alle landen van de E.E.G. behalve in Italië vrijwel verdwenen waarbij zelfs voor laatstgenoemd land waar de daling van de werkloosheid ten opzichte van 1959) naar schatting minstens 50 pCt. bedroeg de totale omvang van de werkloosheid nog slechts een zeer beperkte betekenis heeft.

Tot dusver behandelde spr. hoofdzakelijk de gevolgen van de autonome krachten die voor de huidige evenwichtsverstoring verantwoordelijk zijn. Wat is evenwel de invloed van de overheidsuitgaven waarvan het groeitempo binnen bepaalde grenzen onafhankelijk kan worden bepaald? De vraag rijst of zij inderdaad het zozeer gewenste tegenwicht hebben gevormd tegen de inflatoire spanningen in de overige sectoren van de volkshuishouding.

Helaas moet spr. vaststellen dat de ontwikkeling van deze uitgaven tot de vergroting van deze spanningen heeft bijgedragen. Hij noemt cijfers van 1963 - waarbij hij evenwel opmerkt dat deze de reeds in 1962 en zelfs daarvoor geconstateerde tendensen weergeven - op grond waarvan blijkt dat volgens de voorlopige ramingen voor de gemeenschap als geheel, de lopende uitgaven van de overheidsinstanties met 11 pCt. en de investeringsuitgaven met 10 pCt. zijn toegenomen, terwijl het bruto produkt van de gemeenschap naar waarde met ongeveer 9 pCt. en naar volume met slechts 4 pCt. is gestegen. Kortom, de regeringen hebben bij haar uitgaven geen gelijke tred willen of kunnen houden met de vermeerdering van de ontvangsten, welke zelf in hoge mate werd bepaald door de stijging der prijzen.

Alhoewel de regeringen van de meeste lid-staten anti-inflatoire maatregelen hebben genomen, dient te worden opgemerkt dat veelal onvoldoende gebruik is gemaakt van het instrumentarium van de politiek der openbare financiën.

Wat zijn de vooruitzichten voor 1964?

Gezien de huidige stand van zaken is het optreden van het merendeel van de regeringen nog onvoldoende. Spr. kan zich niet voorstellen hoe het evenwicht zal kunnen worden hersteld indien de economische politiek van de lidstaten ongewijzigd blijft.

Allereerst moet worden vastgesteld dat het niet waarschijnlijk is dat op de arbeidsmarkt in 1964 automatisch ontspanning zal optreden. Over het algemeen zullen de produktiekosten nog toenemen. Hetzelfde geldt voor de consumptieprijzen, welke nog aanzienlijk zullen blijven stijgen. Al deze vooruitzichten zijn gebaseerd op de veronderstelling- dat de economische politiek niet wordt gewijzigd. Wat het consumptieprijspeil betreft stelt spr. vast dat, behalve in W.-Duitsland en een enkel ander land de opgaande beweging zich nog in versterkte mate zal voortzetten.

In dat geval zal de lopende rekening van de betalingsbalans van de gemeenschap in toenemende mate tekorten vertonen. Het lijkt spr., gezien de recente ontwikkeling, niet onwaarschijnlijk dat in 1964, t.o.v. 1963, een verdere verslechtering van \$ 600 mln. à \$ 1 mrd. zal optreden, hetgeen betekent dat de lopende rekening van de betalingsbalans een ongeveer overeenkomstig tekort oplevert. De goud- en deviezenvoorraden van verschillende landen zullen bevredigend of zelfs zeer groot blijven. Niettemin kunnen deze landen besmet worden door de zich voortplantende inflatoire ontwikkeling in de andere lid-staten.

De gevaren

Het voortbestaan van een inflatoire situatie zou op een kwade dag onvermijdelijk leiden tot stagnatie of zelfs tot recessie door de invloed van de "build-in"-factoren.

Een ander gevaar voor de gemeenschap schuilt ongetwijfeld in het feit dat de inflatoire spanningen in de diverse lid-staten niet op dezelfde wijze tot uiting komen.

Het overschot op de handelsbalans van W.-Duitsland t.o.v. de overige landen van de gemeenschap vermeerderde aldus van \$ 552 mln. in 1962 tot \$ 954 mln. in 1963. Over dezelfde periode is het tekort van Italië van \$ 273 mln. toegenomen tot \$ 545 mln. De handelsbalans van Frankrijk, welke in 1962 t.o.v. de andere lid-staten een overschot aangaf van \$ 238 mln., sloot in 1963 met een tekort van \$ 28 mln. Natuurlijk zouden dergelijke divergerende ontwikkelingen vroeg of laat zeer ernstige problemen stellen met betrekking tot het interne evenwicht in de gemeenschap, indien hiertegen niet zou worden opgetreden of indien de handelsstromen niet in een tegengestelde richting zouden gaan verlopen.

De conjunctuurpolitiek der lid-staten

De Commissie had in het begin van het jaar 1963, met volledige instemming van het monetair comité en het comité voor conjunctuurpolitiek, de lid-staten *selectieve maatregelen* aanbevolen tot ontspanning van de situatie in de sectoren waar het gebrek aan evenwicht het grootst was, met name in de bouwnijverheid.

In het algemeen werd aanbevolen een grote voorzichtigheid te betrachten bij de verhoging van de overheidsuitgaven en de expansie van de kortlopende kredieten. Er werd geadviseerd daarbij een inkomenspolitiek op te zetten en tot uitvoering te brengen.

Deze maatregelen zijn niet genomen of in onvoldoende mate. De vooruitgang ten aanzien van de uitvoering van een gecoördineerde inkomenspolitiek is te verwaarlozen; in Nederland is zelfs sprake van een schrede terug.

Terwijl later in het jaar bijna alle lid-staten geconfronteerd werden met een accentuering der inflatie, is in het merendeel der gevallen het optreden hiertegen van de overheidsinstanties te laat gekomen.

De Commissie concludeerde in juli dat ingrijpende maatregelen nodig zijn ter beperking van de totale vraag, althans in Frankrijk en Italië.

Spr. zou willen wijzen op de steeds belangrijker wordende rol van het comité voor conjunctuurpolitiek en het monetair comité en melding willen maken van het grote nut dat is ervaren van de regelmatige opstelling van nationale budgetten in elk van de E.E.G.-landen. De voor de opstelling daarvan gebruikte techniek kon worden verbeterd waardoor de aan de gang zijnde economische ontwikkeling stap voor stap kan worden gevolgd en de jaarlijkse ramingen geregeld kunnen worden herzien. Dit is in 1963 bijzonder nuttig gebleken. Hierdoor is het in de loop van het jaar met name duidelijk geworden dat men - tenminste in bepaalde landen van de E.E.G. - de *selectieve politiek* tot bestrijding van de inflatie, welke was gewettigd door de zwakke ontwikkeling van de buitenlandse vraag en van

de produktieve investeringen, moest verlaten ten gunste van een door de nieuwe omstandigheden ingegeven politiek tot *algemene remming van de vraag*.

Een programma

Marjolin geeft voorts enkele aanbevelingen over de inhoud, dat *het programma voor de economische stabilisatie* in de gemeenschap zou moeten hebben. Gezien de onderlinge verschillen tussen de situaties van de diverse landen, zou voornamelijk dienen te worden overwogen:

1. de overheidsuitgaven te beperken of de bestaande beperkingen te verscherpen ten einde de invloed van de andere vraagcomponenten zodanig te compenseren dat de economie naar een algemeen evenwicht evolueert. Dit is niet alleen het eerste punt dat spr. noemt, maar z.i. ook het belangrijkste;
2. bij het beheer van de overheidsfinanciën en bij het kredietbeleid zodanige normen toe te passen dat het mogelijk is een al te grote toeneming van de liquiditeit van de economie tot staan te brengen;
3. de vertegenwoordigers van de voornaamste economische en sociale groeperingen in een passend institutioneel kader te betrekken bij het streven naar stabilisatie en hen aan te sporen hun eisen ten aanzien van hun aandeel in de vruchten van de expansie aan de omstandigheden van het ogenblik aan te passen;
4. aanvullende maatregelen te treffen ter bevordering van de mobiliteit van de factoren.

Het is duidelijk dat ten aanzien van dit beleid binnen de E.E.G. gemeenschap-pelijke en coördinerende maatregelen genomen moeten worden. Gebeurt dit niet dan zouden de lid-staten tegenover het volgend dilemma komen te staan: ofwel zij dienen de van de andere E.E.G.-landen uitgaande expansieve krachten vrij te laten inwerken op hun economie en aldus het risico te lopen van een steeds ernstiger inflatie, ofwel deze expansieve krachten tegen te gaan en aldus onvrijwillig te bevorderen dat binnen de gemeenschap distorsies ontstaan.

Concluderend stelde Marjolin dat de uitvoering van een stabilisatieprogramma tot een tijdelijke en beperkte vertraging van de expansie kan leiden, zoals deze gedurende het afgelopen jaar, met gunstige gevolgen, reeds in W.-Duitsland is opgetreden. Een dergelijk programma impliceert dat alle economische en sociale groeperingen offers moeten brengen, maar van een matiging van eisen, die onder andere omstandigheden alleszins gerechtvaardigd zouden zijn, zal uiteindelijk een heilzame invloed uitgaan. De economie van de gemeenschap is niet bestand tegen een voortdurende oververhitting.

Men dient dus onverwijld maatregelen te nemen om te voorkomen dat de inflatie in onze gemeenschap een permanent verschijnsel wordt. In dit opzicht moeten vooral de regeringen het initiatief nemen; zoals spr. reeds stelde, zouden regeringsmaatregelen een beslissende invloed kunnen hebben in verband met het herstel van de stabiliteit.

Wij staan voor een zeer belangrijke keuze. Ofwel wij gaan onverwijld over tot het bestrijden van het gevaar dat ons bedreigt en wij richten ons streven welbewust op een noodzakelijke aanpassing; ofwel wij laten de economie van onze landen over aan de spontane, doch blinde krachten van de markt en wij aanvaarden een verdere stijging van prijzen en produktiekosten.

In dit laatste geval zal er eveneens een aanpassing tot stand komen, en wel door een verslechtering van de betalingsbalans, welke een deflatoir effect zal hebben, en een vermindering van de bedrijfsinvesteringen. Bovendien zullen de meeste regeringen dan, in verband met de ontwikkeling van de buitenlandse betalingen, te elfder ure restrictieve maatregelen moeten nemen welke van veel ingrijpender aard zouden zijn en veel schadelijker zouden zijn voor de expansie dan de maat-

regelen waarmee men had kunnen volstaan, indien men eerder tot actie was overgegaan. Daarbij zou het gevaar ontstaan dat de lid-staten die de grootste moeilijkheden ondervinden zich genoodzaakt zien op bepaalde verplichtingen terug te komen.

Voorts zou door een aanhoudende buitensporige stijging van de produktiekosten der gemeenschap tijdens de komende jaren onze concurrentiepositie zodanig verzwakt worden dat, zodra de wereldcon-junctuur minder gunstig zou worden, het economisch en monetair evenwicht ernstig in gevaar zou komen.

Niets moet zozeer gevreesd worden als een recessie, of zelfs een vertraging van de economische ontwikkeling, welke de gemeenschap treft op het moment dat haar prijs- en kostenniveau aanzienlijk boven dat van de overige belangrijke industrielanden der vrije wereld zou liggen. Het zou dan des te moeilijker zijn om een verzwakte economische positie te verbeteren, daar de betalingsbalans strikte beperkingen zou opleggen bij het nemen van herstelmaatregelen.

Marjolin besloot met een zekere relativering van zijn sombere woorden: „Het is niet mijn bedoeling de zaken te dramatiseren, noch wil ik beweren dat wij ons thans reeds in de situatie bevinden die ik zojuist heb geschetst of dat er onmiddellijk gevaar dreigt. De gevaren tekenen zich echter toch zo duidelijk aan de horizon af, dat ik het mijn plicht acht de lid-staten te waarschuwen voor de gevolgen van een verdere inactiviteit of ontoereikende maatregelen”, na deze rede kwamen de zes Ministers van Financiën bijeen, om o.m. te overleggen over een anti-inflatie-politiek. Er zou in principe overeenstemming bestaan om meer maatregelen te nemen en ter zake aan de Europese Commissie meer coördinerende conjunctuurpolitieke bevoegdheden te geven. De Ministers van Financiën zouden tevens een frequente gedachtenwisseling nastreven.